

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

УДК 330.3(477)(075.8)

Н. Є. Скрипник

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Здійснено моніторинг стану і динаміки розвитку первинних ланок господарського комплексу країни у часі та просторі, встановлено характер змін у середовищі суб'єктів господарювання в контексті видів економічної діяльності, форм власності, розрізі регіонів та розміру підприємств. Виявлено причини деструкцій у забезпеченні стійкого розвитку підприємництва на різних рівнях управління.

Ключові слова: господарський комплекс, соціально-економічний розвиток, регіон, форма власності, вид економічної діяльності, розмір підприємства, діагностика, деструкції, причина, перспективи.

Осуществлен мониторинг состояния и динамики развития первичных звеньев хозяйственного комплекса страны во времени и пространстве, установлен характер изменений в среде субъектов хозяйствования в контексте видов экономической деятельности, форм собственности, в разрезе регионов и размеров предприятий. Выявлены причины деструкций в обеспечении устойчивого развития предпринимательства на разных уровнях управления.

Ключевые слова: соціально-економічне розвиток, регіон, вид економічної діяльності, розмір підприємства, діагностика, деструкції, причина, перспективи.

Monitoring of the state and dynamics of development of primary links of economic complex of country is carried out in time and space, character of changes is set in the environment of subjects of ménage in a context types of economic activity, patterns of ownership, cut of regions and size of enterprises. Reasons of destructions are discovered in providing of steady development of enterprise at different levels of management.

Key words: socio-economic development, region, type of economic activity, size of enterprise, diagnostics, destructions, reason, prospects.

Актуальність проблеми. На сьогодні Україна має ринкову інфраструктуру і ринково орієнтованих суб'єктів економічної діяльності, але не досягла позитивних змін у житті пересічного українця. Прогрес цілком можливий за умови результативного існування основного носія соціально-економічного розвитку, роль якого виконує первинна ланка суспільного виробництва, а саме – підприємство. Тільки воно створює робочі місця і надає їх відповідно до професійно-освітніх здібностей тим, хто прагне до самозабезпечення добробуту через результативну працю, виконує зобов'язання перед бюджетом і різними позабюджетними фондами щодо забезпечення функціонування держави і підтримання тих, хто ще, або вже не спроможний до вирішення життєвих питань самотужки, підтримує впро-

вадження новітньої техніки і технологій, створюючи тим самим підвалини інноваційного відтворення капіталу та робочої сили.

Подібне призначення підприємства не набуло сталого характеру. Суб'єкти управління окремими структурами підприємницької діяльності та різного роду об'єднаннями виявилися неготовими протистояти кризовим процесам, а також адаптуватися до їх дії. Основні причини – відсутність досвіду управління в кризових ситуаціях; обмаль науково обґрунтованих методик діагностики кризових явищ; недосконалість законодавчої бази, яка регулює правові аспекти діяльності суб'єктів господарювання на різних стадіях управління та етапах кризового процесу, що не дозволяє повною мірою використовувати потенціал реорганізаційних процедур; залежність від розвитку кризових процесів у зовнішньому бізнес-середовищі, які породжують та посилюють лавиноподібні кризові явища.

Відомо, управлінська діяльність матеріалізується в управлінських рішеннях і діях. Більш того, якщо виходити з того, що за більшістю випадків управлінські структури є багаторівневими незалежно від форм власності, то рішення і дії вищих ешелонів управління щодо функціонування і розвитку нижчих щаблів загальної системи управління закономірно можуть розглядатися в якості результату управлінської діяльності. Проте, ці, останні результати управління у силу суспільної динаміки не є самодостатніми і свідчать про недостатнє сприйняття їх об'єктами управління. Свідченням цього є короткий цикл функціонування основної ланки господарського комплексу, погіршення показників ресурсовикористання і результатів діяльності, або власне все те, що ідентифікується з поняттям «криза». Серед менеджменту є порозуміння того, що національну економіку з кризи пропозиції може вивести лише такий тип управління, який має антикризовий характер. Важко віднайти заперечення тому, що глибина і характер будь-якої деструктивної ситуації залежить від можливостей їх передбачення і пом'якшення. Тому логічно кваліфікувати дослідження такого спрямування актуальними.

Аналіз останніх наукових публікацій. Питання забезпечення керованого розвитку полягає у площині передування прийняття рішень об'єктивної оцінки результатів діяльності, визначення впливу різних чинників на узагальнюючі показники стану та динаміки об'єкта управління, виявлення всіх недоліків і прорахунків. У цьому контексті ніколи не викликала сумнівів необхідність здійснення економічного аналізу в процесі прийняття управлінських рішень. Час змінив підходи до тлумачення інструментарію обґрунтування рішень і він отримав назву діагностування.

Основні концептуальні принципи діагностики результатів управлінської діяльності викладені в наукових працях таких вітчизняних вчених як І. О. Бланк, В. А. Забродський, М. О. Кизим, О. М. Марюта, Є. М. Мних, О. І. Олексик, В. П. Савчук, С. О. Смирнов, Л. М. Тимошенко, Г. О. Швиданенко. Значний внесок у розробку зазначених проблем здійснений зарубіжними авторами, такими як В. В. Большаков, М. Бартоли, А. С. Вартанов, М. М. Глазов, О. Г. Дмитрієва, К. Жессюа, Е. М. Коротков, В. В. Ковальов, О. І. Муравйов, А. Ш. Мартине, Г. О. Олександров, О. С. Стоянов, Ж. -П. Тибо, А. Д. Шеремет, М. Шерваль, та ін.

З позицій розкриття змісту, особливостей і специфіки здійснення діагностування різних галузей економіки автором критично оцінені наявні з цієї проблеми праці зарубіжних і вітчизняних науковців. За результатами аналізу тлумачень вони за змістом розподілені на п'ять груп чи то напрямів, в яких, в одному випадку, ототожнюються поняття «діагностика» та «аналіз», а в іншому – за однією зі стадій управлінського консультування. Окрім того, діагностика розглядається як самостійна галузь знань, як функція управління і як комунікація між суб'єктом і об'єктом управління. У результаті вивчення еволюції наукового розуміння терміна «економічна діагностика» можна зробити висновок, що до теперішнього часу

не існує його тлумачення. Усі дослідники цієї категорії розкривають її потенції виключно у площині об'єкта управління.

Мета дослідження. Не принижуючи вкладу попередників, є підстави констатувати, що і дотепер не існує досконалої методології та універсальних методик діагностування поточного стану і прогнозування можливих майбутніх наслідків функціонування та розвитку соціально-економічних систем різного рівня складності. На сьогодні наука спроможна діагностувати лише основних об'єкт господарювання тобто підприємство. Враховуючи реалії щодо впливу інститутів державної влади на зміну тенденцій розвитку основної ланки виробництва і формування кризових ситуацій не тільки в її рамках, а і в межах інших інтегрованих формувань, за таких умов практично виключається можливість упередження глобальних деструкцій. Тому автор і поставив перед собою завдання щодо встановлення кола інтегрованих об'єктів управління, за якими відбувається нагромадження і прояв симптомів потенційної кризи.

Основні результати дослідження. Успіх управління в цілому визначається, поперед всього, результатами діяльності окремих продуцентів. Останні уособлюються певними організаційними формуваннями (трудові колективи), які спільно докладають зусилля по досягненню певної мети на основі діючих у суспільстві правил і процедур. Ефективність управління суспільним розвитком у будь-якій країні в частині створення прийняттого середовища для функціонування виробників товарів та послуг і закономірно забезпечення зайнятості працездатного населення в контексті вирішення проблеми його доходів визначається різнобічною динамікою самостійно господарюючих суб'єктів.

Згідно даних Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) в період 1996–2009 рр. їх кількість зросла в 1.74 рази і склала за станом на початок 2010 р. понад 1263500 суб'єктів. Набула тенденції до зростання і кількість суб'єктів ЄДРПОУ з розрахунку на 1000 осіб населення. За нашими розрахунками цей показник зріс майже в 2 рази і склав на початок 2010 р. майже 27,5. Проте позитивна динаміка кількості суб'єктів ЄДРПОУ в принципі не є абсолютним індикатором сприятливих змін у середовищі підприємництва, оскільки реально не відтворює числа створених при цьому робочих місць і обсягів виробництва товарів та послуг.

Тільки при більш детальному розгляді динаміки розвитку первинних ланок господарського комплексу можна виявити осередки зародження соціально-економічних негараздів. Так, якщо абсолютному зростанню суб'єктів ЄДРПОУ в принципі важко віднайти очевидні стримуючі чинники, то відносним набагато простіше. Зокрема, при веденні мови щодо щорічних приростів суб'єктів ЄДРПОУ слід звернути увагу на наступну їх динаміку: 1997 р. – 66783; 1998 р. – 45538; 1999 р. – 47756; 2000 р. – 59123; 2001 р. – 54444; 2002 р. – 86248; 2003 р. – 45476; 2004 р. – 42342; 2005 р. – 47309; 2006 р. – 62495; 2007 р. – 53820; 2008 р. – 41868 р. (див. рис. 1).

Вочевидь, не стійкий процес поліпшення умов господарювання і зростання кількості продуцентів, а коливальний. У перебігу рецесії поживавлення суб'єктів ЄДРПОУ не менше започаткувалась загальна тенденція їх спаду, яку ми встановили шляхом побудови кореляційного рівняння

$$y(t) = 53671,3 - 378,1t. \quad (1)$$

З теорії економічного аналізу відомо, що коефіцієнт a_1 в рівнянні (1), який називається коефіцієнтом регресії, показує до якої зміни середньої величини результуючої ознаки $\bar{y}(t)$ приводить зміна факторної ознаки t на одиницю [4, с. 67]. Тоді виходить, що за період 1997–2008 рр. в Україні щорічно у середньому кількість суб'єктів ЄДРПОУ зменшувалася на 378 одиниць. Щоб підтвердити цю рецесію юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів на території України не по-

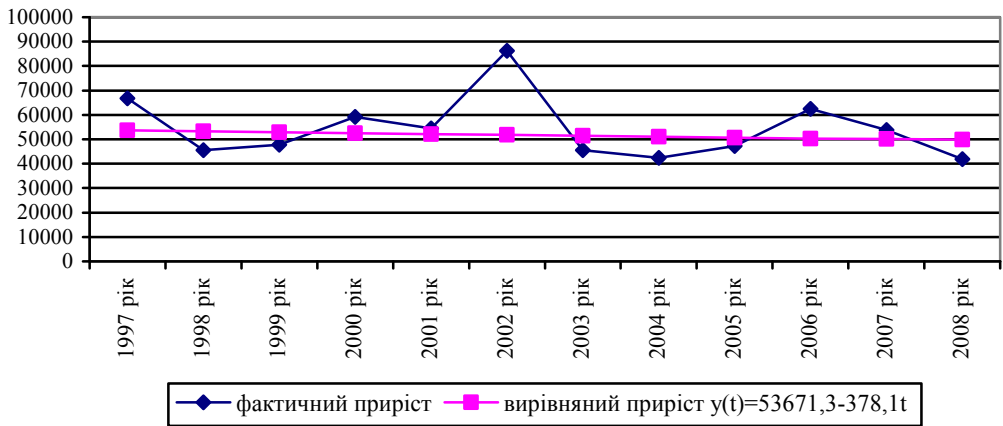

Рис. 1. Фактична і вирівняна динаміка щорічного приросту ЄДРПОУ у 1997–2008 рр.*

трібно вдаватися до глибокої діагностики та результатів досліджень інших фахівців і урядових документів. Треба тільки нагадати, що на від'ємне сальдо процесів створення, реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення та ліквідації суб'єктів економічної діяльності), особливо, в частині динаміки їх кількості з розрахунку на 1000 осіб населення позитивний вплив чинила негативна динаміка природного приросту наявного населення.

За проведеними нами укрупненими розрахунками населення країни щорічно убувало – в кількісному вимірі до 0,4 млн. осіб. Зрозуміло, що будь-яке зростання суб'єктів ЄДРПОУ відносно кількості населення відтворювалося у штучно завищеному показникові. Досить спотвореною в цьому контексті виступає і динаміка робочих місць чи то зайнятості працездатного населення. Проведені нами розрахунки свідчать, що середньорічна кількість найманих працівників за період 1996–2009 рр. скоротилася на 33,3 % і склала за станом на початок 2010 р. біля 10,7 млн. осіб.

Здавалось би, що у принципі корельовані за вектором змін показники реальної кількості щорічного приросту суб'єктів ЄДРПОУ і зайнятих на них працівників мали привести до позитивної динаміки щодо ресурсовикористання і концентрації промислово-виробничого персоналу. Проте цього не сталося.

За час існування незалежної України великих досліджень стану і результатів діяльності суб'єктів виробничого спрямування різних форм власності не проводилося. Лише з переходом до системи координат ХХІ століття державна статистика, хоча і в дещо урізаному вигляді, надала більш-менш інформативний матеріал щодо відтворення істини.

Обмежені можливості оперувати достатньо великими інформаційними масивами щодо показників розвитку підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності, ми вимушені були розглянути дещо урізані дані, обмежені 2001–2008 рр. Аналіз цих даних дозволяє стверджувати, що і безпосередні продуценти розвивалися не без впливу стримуючих чинників і рецесійних процесів.

Чи мали місце тенденції в їх розвитку, які держава мала відслідковувати, випереджаючи кризу пропозиції 2008 року? Чи були індикатори, які б надали можливість констатувати не тільки розширення підприємницького сектора економіки, а і виявити негаразди між масштабами і швидкістю перетворень у ньому в контексті виникнення загроз соціальної стабільності та економічній динаміці?

На жаль, симптоми проявляються у показниках, які не є підзвітними перед державними інституціями, і що дуже важливо, в тенденціях їх змін. Так, якщо

*Складено і розраховано автором за даними [1, с. 92; 2, с. 85; 3].

простежити динаміку кількості підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності з розрахунку на 10000 наявного населення, то можна встановити її некеро-вану зміну при встановленні у відсотках до попереднього року. Розвиток підприємств за цим показником носив регресивний характер. Можна говорити про насиченість національного економічного простору суб'єктами підприємництва. Але як тоді пояснити від'ємне сальдо зовнішньоекономічного балансу і зниження показника зайнятості населення?

Основна частина працездатного населення отримує доходи завдяки продажу своєї праці. При цьому, людина не може не працювати навіть тоді, коли оплата праці не відповідає вартості робочої сили, оскільки процес споживання є не просто відтворенням працездатності, а фактично процесом підтримання життя. Що ж спостерігається в динаміці робочих місць у контексті кількісних змін у секторі продукування товарів і послуг? Середньорічна кількість найманих працівників з розрахунку на одне підприємство за період 2001–2009 рр. зменшилося з 38 до 26 осіб, або на 32 %. Досить неврегульоване сприймаються зміни цього показника в щорічній динаміці. Можна очікувати з цього приводу заперечення про можливості формування у вивільненого з виробничого процесу населення вільного часу і використання його на саморозвиток. Але про яке відсторонення від процесів продуктивної діяльності може йти мова, коли при зайнятості у 2001 р. 55,8 % економічно активного населення 89 % могли здійснювати грошові витрати у місяць нижче прожиткового мінімуму [1, с. 366, 418], а у 2008 р. відповідно 62,2 % і 59,4 % [2, с. 355, 398; 12].

Щодо обсягу реалізованої продукції, то суб'єкти підприємницької діяльності спромоглися впродовж 2001 – 2008 рр. наростити його майже вдвічі у порівняних цінах 2001 р. Більше ніж у 1,8 рази зріс і прибуток від звичайної діяльності до оподаткування. Проте розрахунки темпів зростання середньорічної кількості найманих працівників, прибутку до оподаткування і обсягу реалізованої продукції з розрахунку на підприємство (рис. 2) дозволили стверджувати і про наявність зародження кризових процесів. Підставою до цього слугували ідентифікаційні порівняння тенденцій розвитку названих показників з еталонами, які засвідчують факт появи кризової ситуації [5, с. 120].

Рис. 2. Динаміка показників розвитку і задіяння потенціалу об'єктів ЄДРПОУ 1996–2008 рр.*

*Складено і розраховано авторами за даними [1, с. 316, 343; 2, с. 92; 3, с. 103, 431; 4, с. 61, 364, 84; 12].

Не звертати увагу на прояв цих симптомів з точки зору формування соціально орієнтованої економіки було б необачно. Якби подібну ситуацію було виокремлено у 1992–1994 рр. та може і трохи пізніше, то природно її можна було б прогнозувати. Але з переходом у XXI століття, коли експлерентний етап формування підприємницьких структур закінчився і перейшов у фази патіентності та віолентності [5, с. 111–113] вважати, що подібні прояви суттєво не зачіпають загальну ринкову ситуацію в країні (регіоні) може кваліфікуватися в якості недоліку системи правління.

Але є ще один структурний зріз у проблемі потенційного нагромадження кризового потенціалу. Мова йде про те, що сукупність господарюючих суб'єктів не є аморфним [гр. *amorphos* – безформений] поєднанням. Це конгломерат підприємств (установ, організацій, закладів) структурований за формами власності, розміром підприємства та видами економічної діяльності).

Практичне просування нашої країни шляхом реалізації загальносвітової тенденції еволюційного і революційного подолання відчуження робітників від засобів виробництва, втілюючись в роздержавлення і приватизацію впродовж 1992–2006 рр. біля 108000 об'єктів державної і комунальної власності [9, с. 323; 10, с. 3]. За станом на початок 2009 року в Україні частка суб'єктів ЄДРПОУ державної та державно-корпоративної власності складала 3,9 %, комунальної та комунально-корпоративної власності – 7,1 % і приватної – 78,6 %.

Немає необхідності вдаватися у тонкощі приватизаційних процесів. Сама їх специфіка здійснення в Україні була руйнівною. Справа в тому, що господарський комплекс країни з самого початку пострадянської доби являє собою конгломерат великих і середніх підприємств. Наявність значної кількості зазіхальників на власність від номенклатури різного рівня управління впритул до директорату підприємств сприяла штучному їх подрібненню.

Як того і слід було очікувати згідно переформатування господарського комплексу і концентрації суб'єктів економічної діяльності приватному секторі економіки саме на останній у можливостях працевлаштування була спрямована основна маса працівників, пропонуючи власну робочу силу.

Експлікація проведених нами розрахунків щодо розподілу найманих працівників по суб'єктам за формою власності засвідчує про статичність частки робочої сили приватного сектора і прямо протилежну її динаміку на державних і комунальних підприємствах. Частка працюючих у комунальному секторі зростала, а в державному, навпаки, зменшувалася. Саме наявність подібних змін насиченості секторів економіки найманою робочою силою і створила точки гальмування.

Якщо виходити з того, що загальна кількість працівників найманої праці впродовж 1996–2008 рр. скоротилася на 5709 тис. осіб у цілому, а в державному секторі на 3601,2 тис. осіб, то можна ідентифікувати приватний сектор з джерелом соціальної напруги і каталізатором криз у ньому безпосередньо. З врахуванням зростання кількості працюючих на комунальних підприємствах у 587,9 тис. осіб приватний сектор за результатами приватизації позбавив робочого місця 1519,9 тис. осіб.

Проте на практиці ми зустрічаємося не просто з суб'єктами, а із складним поєднанням великих, середніх і малих підприємств. Природно, що більш рухливими є менш структурні утворення. За питомою вагою комплекс малих підприємств на початок 2007 р. склав 85,3 %, великих – 0,2 % і середніх 14,5 %. При цьому назване співвідношення було характерним, як для форм власності, так і видів економічної діяльності. Біля 75 % великих підприємств функціонують у промисловості. Щодо середніх за розміром виробничих одиниць, то біля 43 % від їх загальної кількості є складовими сегмента торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, біля 20 % – промисловості і 15 % – сільського господарства. Малі підприємства, як слідує з вище приведеного, домінують прак-

тично у всіх видах економічної діяльності і власне визначають їх стійкість. При цьому, якщо зануритися у види діяльності, які визначають перспективи розвитку постіндустріального суспільства, то у сегменті торгівлі та ремонту товарів тривалого користування (ТТК) концентрувалося за станом на кінець 2009 р. біля третини всіх суб'єктів малого бізнесу, 20 % – у сфері операцій з нерухомим майном, інжинірингу та надання послуг, 15 % – у промисловості, 10 % – будівництві і по 5 % сільському господарстві та на транспорті і системі зв'язку.

Є всі підстави вважати, що комплекс малих підприємств приватного сектору, функціонуючий у сегменті торгівлі та ремонту ТТК найбільшою мірою неврегульований або зарегульований законодавчими актами і є джерелом кризових явищ. Що є підставою до такого висновку? Світова практика засвідчує достатній вплив сектору малих підприємств на економіку.

Тільки у Великобританії малі підприємства забезпечують 46,2 % зайнятості і 38,3 % національного обороту [11]. В Україні ж цей сектор забезпечує зайнятість тільки 19 % від загальної кількості найманих працівників підприємствами – суб'єктами підприємницької діяльності, і тільки 5 % від загального обсягу реалізації продукції продуцентами України [9, с. 105; 12].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Наведені дані означають про подальшу присутність у національній економіці чималі кількості неефективних структур, які накладаються на неї досить відчутним тягарем і, навіть, блокують нормалізацію функціонування ефективних структур. Якщо перенести ці негаразди на управлінську практику, то неважко побачити, що всі параметри небажаних змін залежать від часу, що протікає з моменту зародження симптому кризи до прийняття по ньому адекватного управлінського рішення. Недооцінка і навіть ігнорування симптомів криз та і в багатьох випадках локальних криз, зневажливе відношення до причин їх виникнення приводить до того, що незначні за впливом кризові ситуації набувають реальної гостроти і стають затяжними і важко вирішуваними.

Можна стверджувати, що подібні негативні явища не пом'якшуються управлінськими діями, оскільки до останнього часу відсутні методичні можливості врахування ризиків, пов'язаних з наявною нерівноважністю функціонування суб'єктів господарювання в цілому та в контексті регіонів, форм власності та розмірів бізнесової діяльності.

Розробка механізму формування у процесі діагностики інформаційного діагностичного поля і його декомпозиції на різні інформаційні потоки, методологічно надасть можливість отримати у системі моніторингової діагностики кризових процесів якісну інформаційну базу. Розробка та впровадження сучасних методик збору, обробки і задіяння у процесі прийняття управлінських рішень складових інформаційного поля дозволить скоротити час між прийняттям сигналу про зародження і розвиток кризового процесу до нейтралізації його негативних проявів. Удосконалення універсальних методик діагностики кризового стану підприємства, реалізація яких не залежить від статусу власності і засновується на комплексному вивченні конкурентноздатності, стану економічного потенціалу і фінансів, інвестиційної привабливості і зовнішнього середовища, надасть можливість впровадження теорії антиципативного антикризового менеджменту.

Його впровадження можливе в гнучких, здатних до змін, адаптивних соціально-економічних системах, його прийняття означає відмову від реалізації класичної моделі підприємницької поведінки та перехід до інноваційної моделі, яка ґрунтується на агресивній ринковій стратегії. Діагностика в межах антиципативного антикризового менеджменту має ґрунтуватися на скануванні підприємницького середовища, формуванні комплексу прогностичних індикаторних показників з метою реалізації управління за «слабкими сигналами» і в умовах стратегічних несподіванок, постійній підтримці на цій основі вигідного технологіч-

ного випередження. Діагностика у системі антиципативного антикризового менеджменту має відігравати роль інноватора, спрямованого на пошук нових шляхів безкризового розвитку, головним завданням якого є уникнення проблемних зон у сфері самого управління. Відомо, що будь-якій соціально-економічній системі відповідає певна корельована з нею технологія управління. На наш погляд, в антикризовому управлінні повинна віднайти чільне місце концепція рефлексії, яка вже на ранніх стадіях розвитку кризових процесів стане методологічною основою формування моделі, здатною ув'язати альтернативні економічні теорії й динамічну економічну дійсність.

Бібліографічні посилання

1. Статистичний щорічник України за 2001 рік / Держкомстат України; відп. за вип. В. А. Головка. – К., 2002. – 644 с.
2. Статистичний щорічник України за 2008 рік / Держкомстат України; відп. за вип. Н. П. Павленко. – К., 2009. – 566 с.
3. **Венецкий И. Г.** Основные математико-статистические понятия и формулы в экономическом анализе: справочник. – 2-е изд., перераб и доп. / И. Г. Венецкий, В. И. Венечкая – М., 1979. – 448 с.
4. **Коробов М. Я.** Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібник. – 2-е вид., стер. / М. Я. Коробов. – 378 с.
5. Антикризисное управление: учебник / Под ред. Э. М. Короткова. – М., 2001. – 432 с.
6. Статистичний щорічник України за 2002 рік / Держкомстат України; за ред. О. Г. Осауленка. – К., 2003. – 662 с.
7. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності: Статистичний збірник / Держкомстат України; за ред. І. М. Жук. – Част.: К., 2007. – 258 с.
8. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності: Статистичний збірник / Держкомстат України; за ред. І. М. Жук. – Част.: К., 2007. – 264 с.
9. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Держкомстат України; відп. за вип. В. А. Головка. – К., 2006. – 573 с.
10. Статистичний бюлетень за січень 2007 року / Державний комітет статистики України. – К., 2007. – № 2. – 162 с.
11. Review of Small Business Taxation: www.dcode.co.uk
12. www.ukrstat.gov.ua

Надійшла до редколегії 24.05.10

УДК 330.155:330.101

О. О. Шаповалов

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПРІОРИТЕТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ КРИЗИ

Розглянуто характерні особливості податкової системи України. Наведено результати порівняльного аналізу з податковими системами інших країн. Проаналізовано принципи побудови податкової системи України та шляхи їх удосконалення.

Ключові слова: податок, податкова політика, податкова система.

Рассмотрены характерные особенности налоговой системы Украины. Приведены результаты сравнительного анализа с налоговыми системами других стран. Проанализированы принципы построения налоговой системы Украины и пути их совершенствования.

Ключевые слова: налог, налоговая политика, налоговая система.